

Sacrilegos, qui jura Dei calcando profanant,
 Dum quaerunt ullas foliis vel rupe latebras;
 Tunc magis ostensi, cùm credunt posse latere 360
 Obtentu quocumque Deum, cui cuncta patescunt,
 Es merite, quia cuncta facit, fecitque juvendo.

III.

SEDULIUS.

SI EVA PECATUM PARIT,
 BEATA VIRGO MARIA NOVIS
 SALUTEM DEDIT.

[*Carmen Paschale, II, v, 1-34.*]

Expulerat primogenitum saevissimus anguis
 Florigera de sede virum, blandique saporis
 Illecebris letum misero potarat amarum.
 Nec solus meritam praesumptor senserat iram

- 1 *Primogenitum, vel etiam protoplastum.*
 3 *Potarat, sensus est, bibendum dederat, propinaverat.*
 4 *Praesumptor, In vetere paraphrase legitur: timerator praecepti.*

Mortali sub lege jacens, sed prorsus ab ipso 5
 Humanum simul omne genus. Heu! noxia conjux,
 Naxia tu conjux magis, an draco perfidus ille?
 Perfidus ille draco, sed tu quoque noxia conjux.
 Proh dolor! aeterni fuerant duo. Crescere post-

(quam

Coepit origo, perit, clademque a semine sump-
 (sit. 10

Quid numerosa dies, quid tempore proderat illo
 Cernere nongentos ultra feliciter annos,
 Progenimque senum decimam spectare nepotum,
 Jamque suum nescire genus, cùm victa supremis
 Cursibus, extremae sors ireparabilis horae, 15
 Sera licet, ventura foret longumque per aevum
 Vita brevis, nil esse diu, cum fine doleret?
 Nec reducem spes ferret opem, primique sepul-
 (crum

- 5 *Mortali, pro mortalitatis.*
 9 *Aeterni, pro immortales.*
 13 *Senum, adjectivum est.*
 17 *Cum fine, id est, in fine suo posita, seu quando finis adest.*
 18 *Reducem, id est, quae reduceret in priorem statum.*

Terrigenae caeca sorberet fauce nepotes,
 Ni pius ille sator, culpas ignoscere promptus, 20
 Reddere difficilis, sua ne factura periret,
 Quaeque Deo similis vivens astabat imago,
 Dissimilis de morte foret, veniale misertus
 Instauraret opus, pomisque vetaret acerbis,
 Quae mansere patres, natorum horrescere den-
 (tes, 25

Donaretque suis semper placatus, ut unde
 Culpa dedit mortem, pietas daret inde salutem;
 Et velut e spinis mollis rosa surgit acutis,
 Nil quod laedat habens, matremque obscurat ho-
 (nore:

Sic Evae de stirpe sacra veniente Maria, 30
 Virginis antiquae facinus nova virgo piaret:
 Ut quoniam natura prior vitiata jacebat
 Sub ditione necis, Christo nascente, renasci
 Posset homo, et veteris maculam deponere carnis.

23 Veniale, pro venia dignum.

25 Allutio de *Ezech. XVIII, 2*: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt. Vide etiam *Ierem. XXXI, 29*.

30 Sacra, Mariam calificat, non stirpem.

34 Pro veteris hominis, *Ephes. IV, 22*.

IV.

PASSIO DOMINI NOSTRI
 JESU CHRISTI.

[*Sedulius, Carmen Paschale, V. v. 1-294.*]

Has inter virtutis opes jam proxima Paschae
 Coeperat esse dies, Domini cùm gloria vellet
 Ponere mortalem, vivamque resumere carnem,
 Non aliam, sed rursus eam, quam munere plenam
 Lucis, ab infernis relevans, ad sidera duxit. 5
 Exclamansque palam, «Pater, ista memet ab hora
 Salvifica: sed in hanc ideo veni tamen horam;
 Clarifica,» dixit, «nomen tuum;» magnaue coelo
 Vox resonans venit per nubila: «Clarificavi,
 Clarificabo iterum.» Quid apertius est Patre tes-
 (te, 10
 Coelo assertore? At nec sic agnoscere Christum
 Gens voluit Judaea Deum: pars esse ferebat
 Hoc tonitrum; pars angelicam crepuisse loquelam.

1 Has, quae sunt expositae in libris praesentibus.

7 Joann. XII, 23 et 28.

O gens caeca oculis, o gens durissima corde;
 Non tonitrus potuit Christum, sive angelus
 (ullus 15
 Auctorem generasse suum, qui, nomine Patris
 Audito, responsa daret; sed ab ore Tonantis,
 Natum agnoseentis, populus quo crederet astans,
 Vox emissa suo respondit consona Verbo.

Annua tunc sacrae celebrans per munera
 (coenae 20
 Paschales ex more dapes, humilemque ministrum
 Se faciens, et grata suis exempla relinquens,
 Assurgit, famulisque libens famulatur, et omnem
 Linteolo accinctus tantum inclinavit honorem,
 Discipulis ut sponte lavans vestigia cunctis, 25
 Nec Judam exiperet, quem proditionis iniquae
 Noverat auctorem. Sed nil tibi gloria, saeve
 Traditor, illa dabat pedibus consistere mundis,
 Qui sensu pollutus eras, velut omne sepulchrum
 Exteriora gerens albae velamina formae, 30
 Sordibus interius foedoque cadavere plenum.
 Nec Dominum latuere doli, scelerisque futuri
 Prodidit auctorem, panem cui tradidit ipse,

27 Nil pro minime.

30 Matth. XXIII, 27.

Qui panis tradendus erat: nam corporis atque
 Sanguinis ille sui postquam duo munera sanxit, 35
 Atque cibum potumque dedit, quo perpete nun-
 (quam

Esuriant sitianteque animae sine labe fideles:
 Protinus in Judam, sedes ubi livor habebat,
 Spiritus intravit teterrimus, armaque sumens
 In Dominum, servile dedit consurgere bellum, 40
 Pactus grande nefas quavis mercede: nec illi
 Culpa datur pretio, sed inhaerent crimina facto.
 Tantumdem sceleris, terdena numismata sumens
 Argenti, parvo caecatus munere gessit,
 Quantum, cuncta simul terrarum regna, maris-
 (que 45

Divitias, omnemque vagis cum nubibus aethram
 Si caperet, gesturus erat: neque enim bona
 (mundi
 Sufficerent magni fuso pro sanguine Christi,
 Qui pater est mundi, qui fecerat hunc quoque
 (nasci.

Atque utinam sterili damnatus matre nequisset 50
 Natelem sentire diem, nec luminis hujus

40 Dedit, sicut in v. 28. «Bonum erat ei, si
 natus non fuisset homo ille.»

Haussiset placidas flabris vitalibus auras
 Æterno torpore latens, miseroque fuisset
 Sors melior nescire datam quam perdere vitam,
 Aut male fessus humo, confestim munera lucis 55
 Perderet, ut pulvis, quem ventus projicit ingens
 A facie terrae, rapidisque volatibus actus
 Spargitur in vacuas nebulis obscurior umbras.

Tunc, cruenta, ferox, audax, insane, rebellis,
 Perfide, crudelis, fallax, venalis, inique, 60
 Traditor immitis, fere proditor, impie latro,

Praevius horribiles comitaris signifer enses?
 Sacrilegamque aciem, gladiis sudibusque minacem
 Cùm moveas, ore ora premis, mellique venenum
 Inseris, et blanda Dominum sub imagine pro-
 (dis? 65

Quid socium simulas, et amica fraude salutas?
 Numquid terribiles aut pax conjurat in enses,
 Aut truculenta pio lupus oscula porrigit agno?

Traditus ergo viris operator sanctos iniquis,
 Consuetam non liquit opem, pueroque revul-
 (sam 70

Ense Petri, ne qua pius a pietate vacaret,
 Reddidit auriculam; nec enim vindicta Tonanti
 Conveniens humana fuit, qui millia Patrem

Angelicas sibimet legiones poscere posset
 Plus duodena dari, si mallet sumere poenas 75
 De meritis, quam sponte suas ignoscere plagas.
 Tunc parci mucrone jubet, quia venerat ipse
 Ponere pro cunctis animam, non tollere cuiquam.
 Namque Petro, clara jandudum voce fatenti
 Cum Domino se velle mori, «Prius aliger, ini-
 (quit, 80

Quam gallus cantet, hac me ter nocte negabis,»
 Non reprobando fidem, sed praedicendo timorem.

Continuo ad tristes Caiphae deducitur aedes.
 Ille sacerdotum fuerat tunc denique princeps,
 Et princeps scelerum; namque hoc residente
 (cathedra 85

Pestifera, falsis agitatum testibus ardet
 Concilium, jam jamque volant mendacia mille
 In Dominum, vanis hominum conflata cavillis,
 Et pereunt levitate sui velut ignis oberrans
 Arentes stipulas, vires cui summa cremandi 90
 Materies infirma rapit, victoque furore
 Labitur invalidae deformis gloria flammae.

Potsquam nulla dolis patuit via, brachia tolli
 Armata in insontem saevus furor: heu mihi! quantis

93 *Tolli, pro ut tollantur.*

Impedior lacrimis rabidum memorare tumultum
(tum 95

Sacrilegas movisse manus? non denique passim
Vel colaphis pulsare caput, vel caedere palmis,
Aut spuere in faciem plebs execranda quievit.

Ille tamen patiens subiecto corpore tetum
Sustinuit, nostraeque dedit sua membra saluti.
(ti. 100

Namque per hos colaphos caput est sanabile nostrum,
(trum,

Haec sputa per Dominum nostram lavere figuram,
(ram,

His alapis nobis libertas maxima plausit.

At senior, cui cuncta potens praedixerat auctor,
(tor,

Quae ventura forent, quoniam transire nequibat
(bat 105

95 *Tumultum, pro turbam tumultuantem.*

99 *Totum, vel omnia.*

103 *Plausit dictum ex more veterum, quo per alapae ictum et plausum in malis libertas servis manumissis conferebatur, ut notum est.*

104 *Senior, id est, S. Petrus.*

Infectum, quod Christus ait, se prorsus adesse
Ipsius ex sociis, semel, ac bis, terque negavit,
Et gallus cecinit, completa est sanctio Christi,
Et sensus rediere Petri: memor ille malorum
Immemoris damnavit opus, gemituque sequente,
(te, 110

Culpa fugit, cedunt lacrimis delicta profusis,
Et dulcem veniam fletus generastis amari.

Jamque dies aderat, nocturna moestior umbra,
Flagitium visura novum, tenebrisque remotis,
Pandebat populis Judaeae crimina gentis. 115

Mox igitur Dominum Pilati ad moenia duci
Nexibus astrictum Judas ut vidit iniquus,
Dirigit, scelerisque sui commercia reddens
Incassum, facti pretium, non facta reliquit.
Quidnam etenim prodest, illic trepidare timore,
(re, 120

Nullus ubi timor est? aut quae confessio tetro
Lucet in inferno, cum jam demersa securis

106 *Adesse, aliquoties pro esse ponitur.*

116 *Moenia, ut innuatur magnificentia aedium Pilati.*

120 *Psalm. XIII, 5.*

123 *Psalm. IV, 6;*

Arboris infandae radicibus, exitialem
 Quae peperit fructum, feralia germina vertat
 Funditus, et dignis pereant mala robora flammis?

(mis? 125

Continuoque trucidis correptus mente furoris,
 Se quoque morte petit (quamquam tunc sanior
 (esset,

Cum scelus ulcisci praecurreret); ipsaque dirae
 Gutturum vocis iter, cuncti quae vendere mundi
 Ausa redemptorem, nodatis faucibus angens 130
 Infelicem animam laqueo suspendit ab alto.

Lenior ira quidem tantae pro crimine culpae,
 Cunctorum cui nulla foret par poena malorum.
 Exitus hic mortis tamen, et sublime cadaver
 Ostendit populis, quanto de culmine lapsus 135
 Pridem discipulus, qui nunc reus, alta relinquens
 Sidera tartareum descendit ad usque profundum;
 Tunc vir apostolicus, nunc vilis apostata factus.

At Dominus patiens cum praesidis ante tribunal

126 *Mente trucidis furoris, id est, ea mente qualem trux furor efficit, furibunda mente.*

131 *Sermo bonus, ponit ab, pro ex: arbore suspendit ab alta.*

Staret, ut ad jugulum ductus mitissimus agnus, 140

Nil inimica cohors insontis sanguine dignum
 Repperiens, regem quod se rex dixerat esse,
 Objicit, et verum mendax pro crimine ducit.

Nec mirum, si jura Dei gens perfida vitet,
 Imperiumque neget, locus quae semper amavit, 145

Idola dilexit; simili nam more furentes
 Tunc coluere Baal, nunc elegere Barabbam,
 Damnatoque pio, conservatoque protervo,
 Mutavit per utrumque viam sententia justam,
 Auctor mortis erat, jussus qui sumere lucem; 150
 Auctor lucis erat, jussus qui sumere mortem.
 Credite jam Christum, pro cunctis credite passum.

Quid dubitatis adhuc? en sectus terga flagellis,
 Subditus opprobriis, poenas amplectitur omnes,
 Ne dignus sentire necem vel latro periret. 155

140 *Jugulum, poetice pro jugulationem, caedem.*

156 *Sanguinis hujus, super nos et super filios nostros.*

Heu! falx torva patrum, segetem caesura ne-
 (potum,
 Heu! facinus, Pilate, tuum! quot gesseris uno
 Crimina iudicio, vigili si mente notares,
 Non solas lavisse manus, sed corpore toto
 Debueras sacrum veniae sparare lavacrum. 160
 Corripis insontem, sistis sub praeside regem,
 Praeponis humana Deo: qua morte teneris,
 Qui Dominum numerosa cruci per vulnera figis?
 Cùmque datus saevis ad poenam Sanctus abi-
 (ret
 Militibus, vilem rubri sub tegmine coci 165
 Vestitur chlamydem, species ut cuncta cruentae
 Mortis imago foret; spinis circumdedit amplum
 Nexa corona caput, quoniam spineta benignus
 Omnia nostrorum susceperat ille malorum; 169
 Implet arundo manum, sceptrum quod mobile
 (semper,
 Invalidum, fragile est, vactum, leve: moxque
 (alienos
 Deponens habitus, proprium suscepit amictum,
 Scilicet humanae positurus tegmina carnis,
 Et sumpturus item, nil jam ut mutabile ferret,
 Post mortem propria cum majestate resur-
 (gens. 175

(Humano ponens mortalem tegmine carnem.)
 Nec sine divino constat moderamine gestum,
 Quod vinum cum felle datum, tristemque sapo-
 (rem
 Suscipiens tetigit labiis, et ab ore removit:
 Quippe necem parvo degustaturus amaram 180
 Tempore, quam reduci contemnere carne pararet.
 Protinus in patuli suspensus culmine ligni,
 Religione pia mutans discriminis iram,
 Pax crucis ipse fuit, violentaque robora mem-
 (bris
 Illustrans propriis, poenam vestivit honore, 185
 Suppliciumque dedit signum magis esse salutis,
 Ipsaque sanctificans in se tormenta beavit.
 Neve quis ignoret, speciem crucis esse colendam,
 Quae Dominum portavit ovans, ratione potenti
 Quattuor inde plagas quadrati colligit orbis 190
 Splendidus Auctoris de vertice fulget Eous,
 Occiduo sacrae lambuntur sidere plantae,
 Arcton dextra tenet, medium laeva erigit axem,
 —
 176 *Versiculum hoc, varians est, versiculi*
 173. *Poetice dicitur tristis, loco amaritudinis.*
 183 *In religionem mutatus, id est, instru-*
mentum supplicii fit symbolum religionis.

Cunctaque de membris vivit natura creantis,
Et cruce complexum Christus regit undique
(mundum. 195

Scribitur et titulus, *Hic est rex Judeorum,*
Quo nihil a deitate vacet: nam coelitus actum
Hoc Hebrae referet, hoc Graeca, Latinaque lin-
(gua;

Hoc docet una fides, unum ter dicere regem.

Hujus in exuviis sors mittitur, ut sacra ves-
(tis, 200

Intemerata manens, a Christo schisma vetaret.

Quin etiam insontis latere ex utroque eruentos
Constituere viros, meritum licet omnibus unum
Non faciat similis quambis sententia; namque
Inter carnifices sancto pendente latrones, 205
Par est poena trium, sed dispar causa duorum.

Hi mundo sunt quippe rei pro crimine multo;
Huic reus est mundus salvatus sanguine justo.

Supplicisque tamen rerum dominator in ipsis
Jura potestatis non perdidit: aequus utrumque 210
Judex namque tuens, hunc eligit, hunc repro-
bavit,

199 Ter, ad trinitatis misterium refertur.

Amborum merita praecelso examine pensans,
Unus enim, quem vita ferox nec morte relinquit,
In Dominum scelerata movens convicia, dictis
Mordebat propriis, et tanquam setiger hircus 215

Ore venenoso vitem lacerabat amoenam;
Alter adorato, per verba precantia Christo,
Saucia dejectus flecebat lumina (tantum
Lumina, nam geminas arcebant vincula palmas.)
Quem Dominus, ceu pastor ovem deserta per
arva 220

Colligit errantem, secumque adducere gaudet
In campos, paradise, tuos, ubi flore perenni
Gramineus blanditur ager, nemorumque voluptas
Irriguis nutritur aquis, interque benigne
Conspicuos pomis non decipientibus hortos 225
Ingemit antiquum serpens habitare colonum.

215 *Proprius, pro suis, causa cadenciae in latinitate utitur.*

118 *Defectus, id est, in animo.*

223 *Pro nemora laeta.*

226 *Ingemit serpens ille tartareus, antiquum sine lapsu degere jam colonum, sic paraphrase. Serpens, id est, demon «Craco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus»*

Ambo igitur varium diverso calle latrones
 Aggressi facinus, violentum, grande patrarunt:
 Infernas adit ille fores, adit iste supernas;
 Ille profunda sequens penetravit claustra gehennae, 230

Abstulit iste suis coelorum regna rapinis.

Interea horrendae subito venere tenebrae,
 Et totum tenere polum, moestisque nigramentem
 Exequiis texere diem; sol nube coruscus
 Abscondens radios, tetro velatus amictu, 235
 Delituit, tristemque infecit luctibus orbem.
 Hunc elementa sibi metuerunt cernere vultum,

Auxiliis orbata patris, laetata per ortum,
 Moesta per occasum. Nam lux ut tempore fulsit
 Nascentis Domini, sic, hoc moriente, recessit, 240
 Non absens mansura diu, sed mystica signans
 Per spatium secreta suum; quippe ut tribus horis
 Caeca tenebrosi latuerunt sidera coeli,

(*Apocalypse, XII, 9.*)

237 *Vultum, pro aspectum seu faciem (orbis obscurati)*

242 *Spatium suum, intervallo quo mensura fuit.*

Sic Dominus clausi triduo tulit antra sepulcri.
 Nec tellus sine clade fuit, quae talia cernens 245
 Funditus intremuit, dubioque in fine supremum
 Expavit natura modum, ne eogeret omnem
 Summus apex inferna petens succumbere molem,
 Auctoremque sequens per tartara mundus abiret.
 Sed Pietas immensa vagas properabat ad umbras, 250

Perdita restituens, non consistentia perdens.

Nulla tamen tanti metuerunt signa pericli,
 Qui Dominum fixere cruci; quin insuper haustum
 Cùm peteret sitiens, unus de plebe nefanda
 Peniculo infusum calamo porrexit acetum. 255
 Mamzeribus populis in deteriora volutis
 Conveniens liquor ille fuit: nam dulcia vina
 Sicut in horrendum dum convertuntur acetum,
 A mensis projecta jacent: ita tempore prisco
 Gens accepta Deo, nunc est odiosa propago. 260
 Ergo ubi cuncta boni completa est passio Christi,

247 *Modum (sibi positum)*

256 *Mamzeres, ignominiosum nomen quod ab auctore judeis datur. Lex Deuter. dicit: Non ingreditur manzer, id est scorto natus, in ecclesiam Domini (Deuteronom. PXIII, 2.)*

Ipse animam proprio dimisit corpore sanctam,
 Ipse iterum sumpturus eam, quia mortuus idem,
 Idem vivus erat, membris obeuntibus in se,
 Non obeunte Deo, cujus virtute retrorsum 265
 Infernae patuere viae, ruptaeque fatiscunt
 Divisa compage petrae, rediviva jacentum
 Corpora sanctorum fractis abiere sepulcris,
 In cineres animata suos; subitoque fragore
 Illud obans templum, majoris culmina templi 270
 Procubuisse videns, ritu plangentis alumni,
 Saucia discisso nudavit pectora velo,
 Interiora sui populis arcana futuris
 Jam reseranda docens, quia lex velamine Moysi
 Tecta diu, Christo novis veniente, patescit. 275

Die ubi nunc, tristis, victoria, die ubi nunc sit,
 Mors, stimulus, horrenda, tuus? quae semper
 (opimis

Insaturata malis, cuctas invadere gentes
 278 *Avienus dixerat etiam: noverca insatu-
 rata odiis.*

265 *Retrorsum, pro redita.*

272 *Pulchra translatio ab iis petita, qui in
 suorum funere nuda it pectora, scindunt vesti-
 menta.*

Poenali ditione soles. En pessima, non tu
 Pervenis ad Christum, sed Christus pervenit ad
 (te, 280

Cui licuit sine morte mori, quique omnia gignens
 Omnia constituens, te non formavit; ut esses,
 Semine vipereo, culpa genitrice crearis,
 Et, venia regnante, peris. Jam spiritus artus
 Liquerat ad tempus, patulo jam frigida ligno 285
 Viscera pendevant, et adhuc furor, arma minis-
 (trans,

Cuspide perfossum violat latus: eque patenti
 Vulnere purpureus cruor et simul unda cucurrit.
 Haec sunt quippe sacrae pro religionis honore,
 Corpus, sanguis, aqua, tria vitae munera nos-
 (trae. 290

Fonte renascentes, membris et sanguine Christi
 Vescimur, atque ideo templum deitatis habemur:
 Quod servare Deus nos annuat immaculatum,
 Et faciat tenues tanto mansore capaces.

282 *Sapient. I, 13: Dominus mortem non
 fecit.*

286 *Viscera, poetice pro corpus.*

V.

ALEGORIA.

DE LIGNO VITAE.

Est locus ex omni medius, quem cernimus, orbe;
 Golgotha Judaei patrio cognomine dicunt:
 Hic ego de sterili succisum robore lignum
 Plantatum memini fructus genuisse salubres.
 Non tamen hos illis, qui se posuere, colonis 5
 Praebuit: externi fructus habuere beatos.
 Arboris haec species uno de stipite surgit,
 Et mox in geminos extendit brachia ramos:
 Sicut plena graves antennae carbasa tendunt,
 Vel cum disjunctis juga stant ad aratra juven-
 (cis. 10
 Quem tulit, hoc primo maturo semine, lapsum

1 Dicitur (Golgotha) esse medium terrae,
 hic est victoria signum.

10 Disjunctis juvenis, id est, jugum non
 ferentes.

11 Lapsum, vere refertur ad peccatum pri-
 mi parentis. Quem tulit ex primo naturae se-
 mine, statum nativale hominis ad statum gra-
 tiae oppositum.

Concepit tellus: mox hinc (mirabile dictu)
 Tertia lux iterum, terris superisque tremendum
 Extulerat ramum, vitali fruge beatum.
 Sed bis vicenis firmatus et ille diebus 15
 Crevit in immensum, coelumque cacumine summo
 Contigit, et tandem sanctum caput abdidit alto
 Dum tamen ingenti bisenos pondere ramos
 Edidit, et totum spargens porrexit in orbem;
 Gentibus ut cunctis victum vitamque perennem 20
 Praeberen, mortemque mori qui posse docerent.
 Expletis etiam mox quinquaginta diebus,
 Vertice de summo divini nectaris haustum
 Detulit in ramos coelestis spiritus aerae:
 Dulci rore graves manabant undique frondes. 25
 Ecce sub ingenti ramorum tegminis umbra
 Fons erat: hic, nullo casu turbante, serenus,
 Perspicuis illimis aquis, et gramina circum
 Fundebant laetos vario de flore colores.
 Hunc circum innumerae gentes populi que coi-
 bant, 30

13 Resurrectio.

15 Assentio.

18 Apostoli duodecim.

23 Sancti Spiritus effusio.

27 Ecclesia D. N. J. Cristi.

Quam varii generis, sexus, aetatis, honoris
 Innuptae nuptaeque simul, viduaeque, nurusque.
 Infantes, puerique, viri, juvenesque, senesque.
 Hic ubi multigenis flexos incumbere pomis

Cernebant ramos, avidis attingere dextris 35
 Gaudebant madidos coelesti neciare fructus:
 Nec prius hos poterant cupidis decerpere palmis,

Quam lutulenta viae vestigia foeda prioris
 Detererent, corpusque pio de fonte lavarent. 40

Ergo diu circum spatiantes gramine molli,
 Suspiciunt alta pendentis arbore fructus:

Tum si quis ex illis delapsa putamina ramis
 Et dulces, multo rorantes nectare, frondes
 Vescuntur, veros exoptant sumere fructus. 45

Ergo ubi coelestem ceperunt ore saporem,
 Permutant animos, et mentes perdere avaras
 Incipiunt, dulcique hominem cognoscere sensu.
 Insolitum multis stomachum movisse saporem
 Vidimus, et fellis commotum melle venenum 50

Regecisse bonos, turbata mente, sapes:
 Aut avide sumptum non diduxisse, diuque

34 Incumbere, inclinare.

39 Via prior, idolatria.

46 Ore, vel ora.

52 Diduxisse, pro dilexisse.

Et male potatum tandem evomuisse saporem.
 Saepe quidem multi, renovatis mentibus, aegros
 Restituere animos; et quae se posse negabant, 55
 Pertulerunt, fructumque sui cepere laboris.
 Multi etiam sanctos ausi rontingere fontes,
 Discussere iterum subito, retroque relapsi,
 Sordibus et coeno misti voluntur eodem.

Multi vera bono portantes pectore, totis 60
 Accipiant animis, penitusque in viscera condunt,

Ergo qui sacros possunt accedere fontes,
 Septima lux illos optatas sistit ad undas,
 Tingit et in liquidis jejunos fontibus artus.

Sic demum illuviem mentis, vitaeque prioris 65
 Deponunt labem; purasque a morte reducunt
 Illustres animas, coelique ad limen ituras.

Hinc iter ad ramos et dulcia poma salutis;
 Inde iter ad coelum per ramos arboris altae.

HOC LIGNUM VITAE est cunctis credentibus

Amen. 70

67 Vers. de Virgil. sumptum. En. VI.758